

Фарадж Д. Ю.
Студент ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Науковий керівник:
Солончук І.В., ст. викл., ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Інститут безоплатної правової допомоги в Україні та зарубіжних країнах

У цивільному провадженні особа досить часто не здатна самотійно захистити свої права та законні інтереси, а тому вона може звернутися до фахівця з права за допомогою у наданні правової інформації, консультуванні, складанні процесуальних документів та представництва у суді. Для забезпечення представництва особи в суді та більш ефективного захисту прав та законних інтересів особа може скористатися послугами захисника.

Відповідно до Конституції України кожна особа є вільною у виборі захисника. Однак для підвищення ефективності захисту прав та законних інтересів необхідна допомога фахівця в галузі права. З урахуванням останніх змін до Конституції України з 1.01.2019 представництво особи в суді здійснюватиме виключно адвокат.

Втім, не кожна особа здатна сплатити юридичні послуги, які надають кваліфіковані спеціалісти. Ігнорування цього факту порушило б принцип справедливості та гуманості, позбавивши незаможних людей можливості захисту своїх прав та законних інтересів у суді. Саме тому держава гарантувала кожному, в кого недостатньо коштів, безоплатну правову допомогу. [1]

Питання надання безоплатної правової допомоги регулюється Законом України «Про безоплатну правову допомогу». Безоплатна правова допомога надається Консультативними центрами з надання правової допомоги та суб'єктами надання первинної і вторинної правової допомоги. При цьому, розрізняють 2 види безоплатної правової допомоги: первинну – консультування, надання правової інформації, складання скарг, позовів та інших процесуальних документів, а також надання допомоги у доступі до вторинної правової допомоги та медіації; вторинну – захист та представництво особи в суді, а також надання процесуальних документів. [2]

Нині правова допомога надається окремими особами в рамках органів державної влади, органів місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами приватного права та спеціалізованими установами. Особа може отримати правову допомогу у громадських організаціях, юридичних клініках тощо.

Водночас, така правова допомога досить часто має низьку якість. Це зумовлено, на нашу думку, тим, що фахівці, які надають її, незацікавлені матеріально, оскільки працюють або на громадських засадах, або отримують невелику суму. Немає й конкуренції між суб'єктами надання такої особи. Отже, стимули у наданні якісної правової допомоги руйнуються (звісно, якщо в особи, яка надає таку допомогу, немає твердої громадянсько-правової позиції). Наслідком є те, що така допомога є неякісною, що негативно позначається й на результатах справи.

Аби визначити все ж таки, як зробити більш ефективною правову допомогу, що надається державою, звернемося до досвіду зарубіжних країн. Так, у США безкоштовна правова допомога надається фахівцями, що працюють на громадських засадах в окремих

структурах, підрозділах юридичних осіб публічного та приватного права. У Великобританії особа вільна у виборі захисника, однак держава потім відшкодовує вартість його послуг. Для оплати вартості послуг адвокатів утворюється спеціальний фонд безоплатної правової допомоги, який формується з внесків, що сплачуються клієнтами та адвокатськими організаціями.

В Іспанії правова допомога надається безкоштовно тим, хто її потребує, за умови, що особа доведе, що її майновий стан не дозволяє самостійно сплатити правові послуги. В якості критерію береться не лише дохід особи (не більше 4-х середніх для всіх професій мінімальних заробітних плат), але й її майно та житло. Комісія з надання безоплатної правової допомоги перевіряє житло та інше майно особи.

В розвинених країнах, таких як США, Великобританія, Німеччина, Бельгія, Нідерланди для надання безоплатної правової допомоги визначається рівень забезпечення громадянина. Натомість у Литві та Грузії така перевірка не здійснюється, оскільки презюмується, що заможна особа самостійно обере захисника. [3]

Ми вважаємо за необхідне будувати систему надання безоплатної правової допомоги, схожої до англійської, відповідно до якої особа самостійно обирає захисника, а держава буде сплачувати його послуги.

По-перше, такий підхід сприятиме розвитку конкуренції на ринку правових послуг. По-друге, кожна особа матиме рівні умови у доступі до правової допомоги та матиме змогу вільно обрати захисника, а не бути залежною від пропозицій держави. По-третє, підвищиться якість правових послуг. Ми вважаємо продуктивним підхід Великобританії, коли послуги захисника сплачуються за рахунок спеціального фонду, який формується з внесків адвокатських організацій та їх клієнтів. Запровадження такої практики в Україні підвищить фінансове забезпечення правової допомоги та створить умови для розвитку галузі надання правових послуг в Україні.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 (зі змінами, що набрали чинності 30.09.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv>
2. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 2.06.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
3. Таращук О. Міжнародний досвід надання безоплатної правової допомоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://refdb.ru/look/2480406-p83.html>